

Є.А. Таликін,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри господарського права

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля,

м. Луганськ

МЕХАНІЗМ ТА УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ СПРОЩЕНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА АПК РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ: МОЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

Стаття присвячена дослідженню можливості реалізації в господарському процесі України досвіду розгляду справ в порядку спрощеного провадження, передбаченого арбітражним процесуальним кодексом Російської Федерації. Аналізується спосіб, за допомогою якого відбувається спрощення процедури, а також характеристика тих категорій економічних спорів, котрі доцільно розглядати в порядку спрощеного провадження. Висловлені пропозиції, спрямовані на оптимізацію порядку спрощеного провадження.

Ключові слова: арбітражне судочинство, господарський процес, спрощене провадження, засоби доказування, документи, судове засідання.

Процесуальна форма відчуває на собі постійну увагу науковців та практиків з огляду на тенденцію її удосконалення. Прагнення наближення до ідеальної моделі та різноманітність уявлень про оптимальну форму господарського судочинства спричиняє чимало наукових дискусій. Одним з напрямків практичної реалізації вимог до процесуальної форми є оптимізація її структури, зокрема в шляхом спрощення, що потенційно розглядається як один з напрямків удосконалення господарського судочинства. В аспекті дослідження диференціації структури господарської процесуальної форми з огляду на виокремлення спрощених видів провадження привертає до себе увагу досвід Російської Федерації, арбітражне судочинство якої містить спеціальний скорочений порядок розгляду окремих категорій справ, що називається спрощеним провадженням. Тому вельми підставним буде інтерес українських вчених до з'ясування сутності та особливостей цього інституту з тим, щоб визначитися з питанням доцільності використання російського досвіду в рамках українського господарського процесу.

До проблем спрощених процедур в господарському судочинстві України звертались такі автори як О. А. Беляневич, В. М. Коваль, Б. М. Поляков, О. С. Фонова, М. І. Черленяк та інші автори. Однак, власне предметні дослідження, спрямовані на можливість адаптації позитивного досвіду інших держав в окресленій сфері, не можуть вважатися достатніми. При цьому особлива увага має бути звернута на практику Російської Федерації як

держави, потенційно схожої з Україною в аспекті основних рис процесуальної системи.

Тому метою цієї статті є дослідження можливості використання моделі, передбаченої в арбітражному процесі Російської Федерації, для спрощення вітчизняної процедури судочинства в підприємницьких спорах.

Спрощене провадження регулюється главою 29 АПК РФ. Незважаючи на досить тривалу історію функціонування вказаного інституту, відношення до нього є неоднозначним. Вітчизняні вчені вважають нагальною необхідністю впровадження в господарський процес Україні прискореної і спрощеної процедури, оскільки це вирішить ряд проблем, пов'язаних з правозастосуванням у сфері господарювання та дозволить суттєво розвантажити суди [1, с. 2]. Однак серед російських авторів поширена критика спрощеного провадження, часто досить радикальна. Окремі науковці виступають за скасування спрощеного провадження, вважаючи, що прискорення процесу має йти із застосуванням інакших процесуальних засобів, оскільки спрощене провадження не відповідає природі арбітражних процесуальних відносин в принципі [2, с. 54]. Інші говорять про неузгодженість, малу функціональність норм про спрощене провадження [3, с. 453; 4, с. 12]. Висловлені думки і про те, що спрощене провадження не спричиняє істотного впливу на доступність правосуддя [5, с. 171].

Порядок розгляду справ в спрощеному провадженні встановлює ст. 228 АПК РФ.

В загальних рисах встановлена наступна процедура. Позовна заява може бути подана в паперовому або електронному вигляді. Про прийняття позовної заяви до розгляду суд виносить ухвалу, в якій вказує на розгляд справи в порядку спрощеного провадження та встановлює для надання доказів та відзиву на позовну заяву відповідача чи інших зацікавлених осіб строк, що не може перевищувати п'ятнадцять днів.

Сторони вправі надати суду та направити одна одній докази у встановлений судом строк.

Додаткові пояснення та докази можуть бути надані сторонами в строк, встановлений судом, що не перевищує 30 днів.

Суддя розглядає справу без виклику сторін після закінчення строків на надання доказів.

Попереднє судове засідання не проводиться.

Суд досліджує викладені в наданих сторонами документах пояснення, заперечення та (або) доводи осіб, що беруть участь у справі, та приймає рішення на підставі доказів, наданих у встановлені строки.

Усе провадження дублюється в електронній формі та перебуває в режимі обмеженого доступу на офіційному сайті арбітражного суду в мережі «Інтернет».

Загальний строк розгляду справи не повинен перевищувати двох місяців.

Аналіз порядку розгляду справи в спрощеному провадженні свідчить про те, що джерелом спрощення в даному випадку є усунення формально-

стей, пов'язаних із проведенням повноцінних судових засідань. Вирішення справи здійснюється на підставі документів, наданих сторонами – доказів, пояснень, заперечень, доводів. Тому такий вид спрощеного провадження доцільно називати документарним.

В російській процесуальній літературі має місце бурхлива дискусія з приводу того, чи відбувається при розгляді справи в порядку спрощеного провадження судове засідання та чи є в цьому необхідність. Наприклад, А.А. Латкін говорить про те, що при розгляді справ за спрощеною процедурою судове засідання відбувається без виклику сторін, що, по суті, означає його відсутність, оскільки розривається ланцюг магістрального провадження, що складається між позивачем та відповідачем, котре «цементує» арбітражний процес та слугує похідним для виникнення усього обсягу процесуальних прав та обов'язків сторін у справі [6, с. 88].

Інші автори наполягають на тому, що відсутність сторін і взагалі їх виклику не скасовує судового засідання як такого. На думку Н. А. Громошиної сторони присутні в засіданні не фізично, а своїми позиціями, доводами, поясненнями, котрі були викладені в позовній заяві, відзиві не позовну заяву, поясненнях по суті вимог, наданих в письмовій формі [7, с. 354 – 355]. Аналогічно Ю. Ю. Грибановим обґрунтована необхідність введення моделі судового засідання з обмеженням засобів доказування, як таких, що в більшій мірі відповідають спрощеному документарному провадженню [8, с. 18].

Варто підтримати тих авторів, які наголошують на суперечливості законодавчого підходу. Очевидно, що проведення повноцінного судового засідання як найбільш типового прояву змагальних начал арбітражного процесу за відсутності сторін неможливо. За таких обставин правило про проведення судового засідання набуває фіктивного характеру, у зв'язку з чим слід вказати на недоцільність розгляду справи в судовому засіданні при застосуванні спрощеного порядку [9, с. 60].

В науці судове засідання визначається як встановлена законом форма розгляду справ в суді [10, с. 14; 11, с. 132; 6, с. 13]. Слід зауважити, що основні теоретичні висновки щодо сутності поняття «судове засідання» були сформовані радянською наукою досить давно. Сучасні наукові доробки радикально спадщини не переглядають, переважною мірою погоджуючись із наявним тлумаченням. Однак, структура процесуальної дійсності зазнала істотних змін, на теперішній час судовий розгляд може мати і інші форми, крім судового засідання. Використання таких «інших» форм набуває все більшого поширення. Тому наукові висновки підлягають певному уточненню шляхом конкретизації ознак, якими володіє судове засідання як форма розгляду спору та порівняння його з іншими формами розгляду справ судом. Твердження Г.В. Дуднікової про те, що «в будь-якому випадку процесуальна форма судового засідання є оптимальною для арбітражного судочинства і забезпечує ефективність правосуддя в економічних спорах в арбітражних судах [11, с. 140]» не представляється вже абсолютним вірним, а потребує аргументації і доведення.

Очевидно, що ознаки судового засідання, на які вказують науковці, як-то: необхідність повідомлення сторін [6, с. 88], можливість активної участі усіх суб'єктів процесуальних відносин [3, с. 218] – вказують на специфіку судового засідання як форми розгляду судом спору. Не дискутуючи з приводу повноти цих ознак, оскільки це власне не складає предмет нашого дослідження, вважаємо їх відсутність у спрощеному провадженні достатньою підставою для висновку про відсутність судового засідання як форми розгляду.

Разом з тим, відсутність судового засідання не повинна сприйматися як обмеження прав учасників судового процесу чи нехтування принципами судочинства. Адже реалізації мети та завдань судочинства в підприємницьких справах можна досягти різними засобами, не тільки шляхом проведення судового засідання. Ми повністю підтримуємо тезу про те, що безпосередню участь сторін в судовому засіданні не можна визнавати невід'ємним елементом змагального процесу, без якого змагальний процес немислимий [12, с. 24; 13, с. 354]. Тому послідовними представляються нам висновки тих авторів, котрі обґрунтовують ідею розгляду справи в порядку спрощеного провадження без судового засідання та послідовного закріплення її в законодавстві [8; 9; 14].

Комерційний (будь-то арбітражний чи господарський) процес є судочинством, заснованим на фактах, в якому немає місця для вражень та емоцій. Згідно вимог ст. 32 ч. 2 п. 2 ГПК України на вимогу судді пояснення представників сторін та інших осіб, які беруть участь у судовому процесі, мають бути викладені письмово. В переважній більшості доказова база господарської справи складається з письмових доказів, а пояснення представників сторін та інших осіб, які беруть участь у процесі, тільки певним чином тлумачать документи.

Якщо спір вирішується в площині письмових доказів, а висновки з них викладені в позовних документах та письмових поясненнях – чим сторони можуть вплинути на рішення по справі, будучи присутніми в судовому засіданні? Чи зможе формальне усне «озвучування» позицій змінити висновки суду по справі? Адже думка судді з приводу правомірності чи безпідставності вимог повністю сформується після ознайомлення з наданими документами. Додаткових важелів, котрі не можуть бути втілені в письмову форму, такий спір мати не може.

Відсутність судового засідання жодним чином не порушить прав учасників судового процесу на справедливий розгляд. Адже вони перебувають в рівному становищі, їх аргументи вичерпним чином представлені суду. Усна процедура в господарському спорі не має переваги перед письмовою, якщо не йдеться про дослідження інших доказів, крім документів.

Оскільки провадження має документарний характер, проведення судового засідання, повідомлення сторін – є недоцільними, від них можна відмовитися, не допустивши при цьому порушень прав та інтересів учасників судового процесу. Аналогічно слід підтримати пропозиції науковців щодо усунення тих процесуальних правил, які обумовлюються сутністю судово-

го засідання як форми розгляду спору, зокрема протоколу судового засідання [15].

Отже, дослідження порядку розгляду справ за правилами глави 29 АПК РФ приводить нас до висновку, що спосіб, внаслідок якого відбувається оптимізація процедури, полягає у спрощенні доказової діяльності, а саме: обмеженні засобів доказування письмовими доказами та письмовими поясненнями учасників судового процесу, тобто документами; стандартизації процедури надання доказів та ознайомлення з ними; відмові від проведення судових засідань, як підготовчого так і по суті справи; спрощення процедурного оформлення дослідження доказів суддею.

Звичайно, подібне спрощення доказової діяльності можливе не у всіх справах.

За АПК РФ вимоги комерційного характеру, в яких допускається спрощене провадження, викладені наступним чином:

- за позовними вимогами про стягнення грошових сум, якщо ціна позову не перевищує для юридичних осіб 300 000 рублів, для індивідуальних підприємців – 100 000 рублів;

- незалежно від ціни позову в порядку спрощеного провадження підлягають розгляду справи: за вимогами, які визнаються але не виконуються відповідачем, або засновані на документах, що підтверджують заборгованість за договором; за вимогами, заснованими на вчиненому нотаріусом протесті векселя в неплатежі, неакцепті та недатуванні акцепту.

За клопотанням позивача при згоді відповідача або за ініціативою суду при згоді сторін можуть розглядатися і інші справи.

Не можуть розглядатися в порядку спрощеного провадження: справи за корпоративними спорами; справи про захист прав та законних інтересів групи осіб.

Перешкоджає розгляду в порядку спрощеного провадження: прийняття зустрічного позову, вступ третьої особи у справу; можливість розголошення державної таємниці; необхідність проведення огляду та дослідження доказів на місці їх знаходження, призначення експертизи або заслуховування показів свідків; зв'язок з іншими вимогами або можливість порушення інтересів інших осіб; невідповідність цілям ефективного правосуддя, в тому числі у випадку визнання судом необхідним з'ясувати додаткові обставини або дослідити додаткові докази.

З урахуванням реалізації усіх названих вимог, сфера застосування спрощеного провадження виявляється досить незначною, а її межі – нечіткими.

Щодо можливості адаптації зазначених вимог для конструювання спрощеного (документарного) провадження в господарському процесі України зауважимо наступне. Малозначність спору сама по собі не є підставою для констатації факту простоти справи та відсутності потреби в усьому обсязі процесуальної діяльності. Адже правовому захисту підлягають усі вимоги суб'єктів господарювання, незалежно від їх розміру, а встановлення справедливості вимагають рівною мірою усі випадки пору-

шення їх прав та інтересів. Підставою для спрощення є те, що судові витрати можуть виявитися співрозмірними із сумою позову, а судове провадження виявиться економічно не вигідним. Проведення повноцінного процесу є нерациональним, якщо сума позову мала [16, с. 20]. Спрощення розгляду малозначних вимог має відбуватися не за рахунок відсутності судового засідання та проведення процесу доказування виключно в площині документів, а за рахунок постановлення рішення попереднього характеру, що властиво процедурі наказного провадження. Тому ми підтримуємо тих авторів, котрі пропонують відмовитися від використання майнового критерію як підстави для спрощеного провадження [7, с. 355] через невідповідність підстави способу спрощення.

За АПК РФ можливість застосування спрощеного порядку поставлена в залежність як від волі сторін, так і від розсуду суду. Причому мотивація відмови від спрощеного порядку для сторін взагалі не має значення, а для суду є дуже умовною. В російській літературі по-різному вирішується питання щодо форми згоди відповідача на розгляд в порядку спрощеного провадження: одні науковці говорять про активно виражену згоду [16, с. 21], інші визнають за достатнє відсутність його заперечень [17, с. 168].

Залежність спрощеного порядку від бажання учасників судового процесу в науці піддається критиці. Окремі автори пропонують замінити згоду сторін на розгляд справи в порядку спрощеного провадження на відсутність їх заперечень, про що може свідчити мовчання відповідача [18, с. 43]. Аргументована також рекомендація про відмову від наявної необхідності отримання схвалення (активного чи пасивного) на ведення спрощеного провадження, як такого, що негативно впливає на динамізм і оперативність розгляду арбітражних справ [8, с. 19]. Ми вважаємо альтернативність загального та спрощеного порядку потенційно загрозливою з огляду на створення простору для зловживання з боку несумлінних учасників судового процесу та недисциплінованих суддів. Вибір між провадженням в спрощеній формі та звичайним порядком має ґрунтуватися на об'єктивних даних.

Не сприяє розширенню сфери застосування спрощеного провадження і залежність від бажання суду. Фактично саме в такій площині вбачають підстави низької ефективності спрощеного провадження російські науковці. Наприклад, В. В. Тихомиров серед причин низького рівня впровадження прискореної форми правосуддя називає скорочені строки судового розгляду, котрі ставлять суддю в досить суворі рамки та ускладнюють його роботу [19]. Аналогічні думки викладені Н. В. Сивак [16, с. 22], Е. А. Хвостовим [15]. Скорочене провадження вимагає від судді більшої оперативності. Адже справа може розглядатися за двома сценаріями: загальним – із судовими засіданнями та формальностями, тривалими строками та спрощеним – без засідань та формальностей, в значно коротші строки. Якщо обсяг фактичної роботи судді однаковий, звичайно, суддя буде тяжіти до більш «вільного» регламенту та більш сприятливого режиму роботи. Перевага, що віддається суддями на користь звичайного порядку свідчить, що сутнісно обсяг роботи в скороченому та звичайному провадженні май-

же однаковий, але скорочене провадження характеризується більшою напруженістю та інтенсивністю. Якби звичайний порядок містив істотні доповнення понад роботу в скороченому порядку, судді частіше би обирали скорочений порядок. Однак, як показує російська практика, судді віддають перевагу формальному додатку у вигляді «відбування» судового засідання в порівнянні з необхідністю прискорити та оптимізувати свою працю. Тому небажання суддів використовувати більш інтенсивний шлях роботи, на нашу думку, є доказом того, що відмова від судового засідання якісно не змінює роботи суду, перш за все, щодо дослідження обставин справи та обґрунтування судового рішення.

В даному випадку інтереси судді як працівника різняться з інтересами судової системи. Законодавство не повинно відкривати шлях можливостям для зниження ефективності та інтенсивності роботи суддів. Звичайно, строки розгляду справи в порядку спрощеного провадження також мають бути реальними та поміркованими, але суддівський розсуд у виборі між спрощеним та звичайним порядком має бути більш чітко унормовано та поставлено в сувору залежність від об'єктивних властивостей справи.

Варто зауважити, що навіть за умови привнесення нормативних правил в такому вигляді, як вони існують в АПК РФ, на вітчизняне правове поле, можливості суду за своєю ініціативою переходити з площини спрощеного провадження в загальне отримали б значне обмеження дією загальних положень ГПК. Господарський процес України побудовано на виключно змагальних засадах, тому ініціатива суду в доказовій діяльності є мінімальною. Для призначення експертизи чи проведення огляду речових доказів має бути відповідне волевиявлення учасників судового процесу. На них покладаються і витрати, пов'язані із вчиненням таких дій. Українське господарське судочинство не використовує такого засобу доказування як покази свідків. Тому перехід із спрощеного порядку до звичайного в українському господарському процесі має менші перспективи, оскільки обумовлюється ініціативою учасників судового процесу, та пов'язаний з додатковими витратами для ініціюючого суб'єкта.

Дещо непрактичними представляються нам погляди тих авторів, котрі пропонують вважати умовою розгляду справ в порядку спрощеного провадження тільки дві обставини: згоду обох сторін та судовий розсуд [7, с. 355]. Адаже судовий процес – це ситуація високої конфліктності, а дії учасників рідко мають узгоджений та цілеспрямований характер, інтереси кожного із суб'єктів, включаючи суд, мають свою власну спрямованість. Тому згода в виборі спрощеної процедури, котра заставить суд працювати інтенсивніше, а боржника швидше виконати свої зобов'язання вбачається нам скоріше виключенням, ніж загальним правилом.

За АПК РФ розгляд корпоративних спорів та спорів про захист прав та законних інтересів групи осіб має ряд особливостей та виокремлюється в самостійні глави (28.1, 28.2 АПК РФ). Зазначені категорії справ потенційно стосуються прав та інтересів широкого кола осіб, встановленням ряду специфічних фактів матеріального та процесуального характеру, великим

обсягом роботи та особливостями доказування, котрі утруднюють їх розгляд у виключно документарній формі. З урахуванням викладеного представляється вірною вказівка на неможливість їх розгляду в спрощеному порядку.

Однак, в застосуванні до вітчизняного господарського судочинства названі категорії господарських справ виокремлюються виключно на рівні судової практики та науки. Законодавство їх не виділяє та не встановлює особливостей їх розгляду. Можливість пред'явлення позову про захист прав та інтересів групи осіб в порядку господарського судочинства взагалі викликає сумнів. Про наявність у корпоративних спорів вагомих особливостей, котрі мають бути враховані в процедурі їх вирішення, йдеться і у вітчизняній процесуальній науці [20, с. 8 – 9]. Також говориться і про специфіку розгляду вимог на захист невизначеного кола осіб [21, с. 6 – 7; 22, с. 83]. Тому застереження, викладене в АПК РФ, представляється нам принципово вірним, але перспективи його застосування у вітчизняному правовому полі обумовлюються виокремленням особливостей процедури розгляду названих категорій справ.

Очевидно, що недопустимість спрощеного провадження у вимогах, пов'язаних з державною таємницею, викликана дублюванням судового провадження в мережі Інтернет. Цю правову норму слід визнати доцільною, однак джерело обмеження вбачається не в скороченні звичайної процедури, а в широкому застосуванні сучасних технічних засобів. На нашу думку, це два окремі способи оптимізації судочинства, і пов'язані з ними проблеми можуть розглядатися і вирішуватися окремо. Зауважимо, що сучасний стан матеріально-технічного забезпечення українських господарських судів навряд чи дозволить повноцінне відображення документів судового процесу в мережі Інтернет, хоча до цього варто прагнути, і не тільки в спрощеному провадженні чи інших специфічних процедурах, а в усіх господарських справах. На теперішній час ми схильні оцінювати поставлене завдання скоріше як таке, що має стратегічний характер. В свою чергу, забезпечення збереження державної (втім, як і інших видів таємниць) є можливим за рахунок виключення таких справ з реєстру доступних в мережі Інтернет на підставі мотивованого рішення суду.

Щодо тих перешкод для спрощеного провадження, що мають суто процесуальний характер, то, на нашу думку вони не є достатньо обґрунтованими. Адже само по собі пред'явлення зустрічного позову чи вступ у справу третіх осіб не переводять спір в ранг іншої якості доказування. Очевидно, що правове значення має характер позицій відповідача чи третьої особи у справі. Тільки у випадках, безпосередньо пов'язаних із істотним збільшенням та ускладненням доказової діяльності перехід до звичайного провадження буде виправданим. Тому доцільно надати суду право вирішувати про необхідність розгляду справи в звичайному провадженні в разі пред'явлення зустрічного позову чи вступу третіх осіб.

Підсумовуючи викладені міркування з приводу характеристики господарських справ, в яких допустимим був би спрощений порядок розгляду,

зауважимо наступне. Ми вбачаємо можливість застосування спрощеного (документарного) провадження в господарському процесі щодо усіх вимог, доказування яких не передбачає дослідження речових доказів та висновків експертів, незалежно від суми позову, характеру вимоги та бажання суду і учасників судового процесу. Разом з тим, господарський суд має бути наділений правом перейти до розгляду справи в загальному порядку, якщо: внаслідок прийняття зустрічного позову, задоволення заяви про вступ в справу третіх осіб розгляд справи виключно на підставі наданих документів буде утрудненим; внаслідок задоволення мотивованого клопотання має бути призначена експертиза або проведений огляд речових доказів. Перехід від спрощеного порядку до звичайного має оформлятися мотивованою ухвалою суду.

Встановлення документарного характеру доказування, що дозволяє розгляд в порядку спрощеного провадження, судом можливе тільки при з'ясуванні позицій учасників судового процесу. Викладення власних міркувань та доводів доповнюється посиланням на докази, якими вони підтверджуються. Якщо будь-хто з учасників судового процесу, наполягає на призначенні експертизи чи проведенні огляду речових доказів, справа має розглядатися в загальному порядку. Якщо ж таких пропозицій не надійшло, суд повинен розглядати справу в спрощеному порядку. Тому питання про розгляд справи в порядку спрощеного провадження доцільно вирішити на стадії підготовки після отримання відповідної реакції відповідача на позов, аналізу позицій сторін та переліку тих доказів, на які вони посилаються. Це підвищить відповідальність сторін за якість та повноту процесуальних документів. В разі відсутності реагування на позовну заяву з боку відповідача суд має вирішувати спір, ґрунтуючись тільки на позовній заяві, тобто в порядку спрощеного провадження.

Отже, ми пропонуємо наступну загальну схему вирішення питання про розгляд справи в порядку спрощеного провадження, в разі запровадження його в господарське судочинство України. При отриманні відзиву на позов відповідача або відсутності відзиву протягом встановленого строку, суд оцінює наявні документи та вирішує питання про розгляд позову в загальному чи спрощеному провадженні, про що зазначає в ухвалі. В разі розгляду позову в спрощеному порядку суд пропонує учасникам судового процесу подати письмові пояснення по суті спору та зазначає строк, до якого ці пояснення а також докази, що підтверджують вимоги та заперечення, мають бути подані до суду. Після закінчення строку на надання пояснень та доказів суд виносить ухвалу, в якій зазначає, які документи були отримані судом, встановлює час, на протязі якого учасники судового процесу можуть з ними ознайомитися та термін, коли буде виготовлене судові рішення. Після ознайомлення з документами в суді учасники процесу вправі подати додаткові пояснення, але подача додаткових доказів забороняється, якщо сторона не обґрунтує підстави неможливості їх вчасного представлення. Крім того, в законі слід передбачити можливість звернутися до загального порядку, якщо в ході документарного провадження вини-

кне об'єктивна необхідність в залученні інших доказів (речових доказів, висновку експерта).

Підсумовуючи викладене, ми приходимо до висновку, що спрощене провадження, передбачене главою 29 АПК РФ, слід визнати рішучим кроком на шляху удосконалення судових процедур, прикладом розумної та обґрунтованої диференціації процесуальних правил. Досвід Російської Федерації має обов'язково знайти застосування в українському господарському судочинстві. Але, на жаль, законодавча регламентація, викладена в АПК РФ, не повною мірою реалізує наявний потенціал, що спонукає до пошуку шляхів її реформування. Закріплена в ГПК України процесуальна форма розгляду та вирішення комерційних спорів повністю придатна для реалізації в її рамках спрощеного (документарного) провадження. Самостійність процесуальної форми вирішення господарських спорів, побудова на виключно змагальних засадах, виключення з кола засобів доказування показів свідків потенційно підвищують вірогідність успішного запровадження аналога спрощеного провадження в Україні. Тому при конструюванні моделі спрощеного провадження в ГПК України доцільно повніше використовувати специфіку господарської процесуальної форми, яка в Україні більш послідовно та чітко відділена від цивільної процесуальної форми.

Література:

1. Фонова О.С. Спрощені процесуальні форми : адаптація господарського судочинства України : автореф. дис. ... канд. юрид. Наук / О.С. Фонова. – К., 2012. – 20 с.
2. Сметанников А. Е. Правовые аспекты ускорения арбитражного судопроизводства / А.Е. Сметанников // Журнал российского права. – М. : Норма, 2003. – № 6. – С. 54 – 57.
3. Арбитражный процесс. Под ред. В.В. Яркова / В.В. Яркова. – М. : Юрист, 2002. – 480 с.
4. Женетль С., Чугунова Н. Некоторые проблемы упрощенного производства / С. Женетль, Н. Чугунова // Арбитражный и гражданский процесс. – М.: Юрист, 2005. – № 12. – С. 9 – 13.
5. Жилин Г. А. Правосудие по гражданским делам : актуальные вопросы: монография / Г.А. Жилин. – М. : Проспект, 2010. – 576 с.
6. Латкин А.А. Процессуальная форма разрешения дел в арбитражном суде первой инстанции: дисс. ... канд. юрид. наук / Латкин А.А. – Самара, 2003. – 196 с.
7. Громошина Н.А. Дифференциация и унификация в гражданском судопроизводстве: дисс. д-ра. ... юрид. наук / Н.А. Громошина – М., 2010 – 413 с.
8. Грибанов Ю.Ю. Рассмотрение дел в порядке упрощенного производства в гражданском и арбитражном процессе : сравнительное исследование правовых систем России и Германии: дисс. ... канд. юрид. наук / Грибанов Ю.Ю. – Кемерово, 2007. – 235 с.

9. Кочаненко Е.П. Упрощенная форма разрешения дел в арбитражном процессе Российской Федерации. – дисс. ... канд. юрид. наук / Е.П. Кочаненко– М., 2009. – 233 с.
10. Гуреев Н.П. Судебное разбирательство гражданских дел / Н.П. Гуреев: М. : Госюриздат, 1958. – 199 с.
11. Дудникова Г.В. Арбитражная процессуальная форма: дисс. ... канд. юрид. наук / Г.В. Дудникова. – Саратов, 2005. – 202 с.
12. Тараненко В. Ф. Содержание принципа состязательности в советском гражданском процессе / Труды ВЮЗИ. Вопросы гражданского процессуального права / П. Я. Трубникова. – Т. XVII. – М., 1971. – 246 с.
13. Фурсов Д.А. Предмет, система и основные принципы арбитражного процессуального права : современные проблемы теории и практики : дис. ... д-ра юрид. наук / Д.А. Фурсов – М., 2003. – 430 с.
14. Скуратовский М.Л. Подготовка дела к судебному разбирательству в арбитражном суде первой инстанции / М.Л. Скуратовский. – М. : Волтерс Клувер, 2007. – 200 с.
15. Хвостов Е.А. О некоторых проблемах совершенствования работы арбитражных судов / Е.А. Хвостов // Арбитражные споры, 2007. – № 4. – С. 6-13
16. Сивак Н.В. Упрощенное производство в арбитражном процессе. – автореф. дисс. ... канд. юрид. наук / Н.В. Сивак. – М. – 2009. – 27 с.
17. Царегородцева Е.А. Способы оптимизации гражданского судопроизводства : дисс. канд. ... юрид. наук / Е.А. Царегородцева– Екатеринбург, 2006. – 240 с.
18. Александров В.А. Сулименко О.А. Сокращенные производства в современном процессуальном праве / В.А. Александров, О.А.Сулименко // Вестник ВАС РФ. – 2007. – № 5. – С. 37 – 47.
19. Тихомиров, В. В. Упрощенное судопроизводство и эффективность предупреждения правонарушений в арбитражных судах России / В.В. Тихомиров.//Арбитражный и гражданский процесс. -2008. - № 7. - С. 17 - 21
20. Вінник О.М. Теоретичні аспекти правового забезпечення реалізації публічних і приватних інтересів в господарських товариствах. – автореф. дис. ... д-ра. юрид. наук / О.М. Вінник. – К., 2004. – 34 с.
21. Степаненко Т.В. Судопроизводство в делах по искам о защите прав и интересов неопределенного круга лиц. – автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Т.В. Степаненко. – Х., 2008. – 23 с.
22. Трач Ю.Ю. Поняття групового провадження в цивільному процесі / Ю.Ю. Трач // Судова апеляція, 2010. – № 1. – С. 79 – 83.

Талыкин Е.А. Механизм и условия применения упрощенного производства по АПК Российской Федерации: возможности использования в украинских судопроизводствах. - Статья

Статья посвящена исследованию возможности реализации в хозяйственном процессе Украины опыта рассмотрения дел в порядке упрощенно-

го производства, предусмотренного арбитражным процессуальным кодексом Российской Федерации. Анализируется способ, с применением которого происходит упрощение процедуры, а также характеристика тех категорий экономических споров, которые целесообразно рассматривать в порядке упрощенного производства. Высказываются предложения, направленные на оптимизацию порядка упрощенного производства.

Ключевые слова: арбитражное судопроизводство, хозяйственный процесс, упрощенное производство, средства доказывания, документы, судебное заседание.

Talykin E.A. Mechanism and conditions of the Summary of the arbitration proceedings Code of the Russian Federation: the possibility of using the Ukrainian proceedings. - Article

The article deals with the feasibility of the economic process in Ukraine experience of cases by summary procedure under the Arbitration Procedural Code of the Russian Federation. Examines the way in which the application is simplification and characterization of the categories of economic disputes, which should be viewed in a summary procedure. Makes suggestions to optimize the order of summary proceedings.

Keywords: arbitration proceedings, summary procedure, evidence, documents, hearing, economic process.

УДК 342.9

В.О. Терещенко,
*кандидат юридичних наук, директор юридичного
об'єднання «КАПІТАЛ ПРАВИС»*

**ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА
ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ В ЄС**

Стаття присвячена дослідженню окремих особливостей наднаціональної підтримки права людини та громадянина на підприємництво в рамках Європейського Союзу. Розглядається система основних напрямків союзного забезпечення права на підприємництво та нормативно-правові акти, що їх регламентують.

Ключові слова: державна підтримка, економічна свобода, підприємництво.

Метою статті є дослідження окремих проблем та особливостей політики Європейського Союзу, що направлена на підтримку права кожної особи на підприємницьку діяльність у країнах-членах. Актуальність обраної теми є очевидною з огляду на те, що Україна обрала шлях євроінтеграції, в результаті мусить гармонізувати національне право з правом ЄС. Теоретичні і практичні питання забезпечення права кожного на підприємництво вже